

فصلنامه رهیافت‌های نوین در مطالعات اسلامی

License Number: 85625 Article Cod: SH26R9357998 ISSN-P: 2676-6442

بررسی تاثیر تاب آوری روانی بر سبک دلبستگی و خودارزشمندی

در مادران دارای کودک با اختلال اضطراب جدایی

(تاریخ دریافت ۱۴۰۵/۰۱/۲۵ تاریخ تصویب ۱۴۰۵/۰۲/۰۴)

مریم پای

چکیده

هدف این پژوهش بررسی تاثیر تاب آوری روانی بر سبک دلبستگی و خودارزشمندی در مادران دارای کودک با اختلال اضطراب جدایی است. روش پژوهش حاضر، توصیفی و تحلیل معادلات ساختاری است. جامعه آماری تحقیق عبارت از مادران دارای کودک با اختلال اضطراب جدایی هستند، و به روش نمونه-گیری تصادفی ساده ۱۰۰ نفر انتخاب شدند. در این پژوهش از چهار پرسش‌نامه تاب آوری روانی محقق ساخته (۱۳۹۸)، سبک دلبستگی ریف (۱۹۸۹) خودارزشمندی (۲۰۱۵)، استفاده شد. نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS نشان داد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد، تاب آوری روانی بر سبک دلبستگی و خودارزشمندی در مادران دارای کودک با اختلال اضطراب جدایی تاثیر مثبت و معنادار اعمال کند.

واژگان کلیدی: تاب آوری روانی، سبک دلبستگی، خودارزشمندی

مقدمه

فرایند یادگیری در مدرسه تنها محدود به انتقال دانش یا مهارت های تحصیلی نیست، بلکه شامل رشد عاطفی، اجتماعی و شناختی دانش آموزان نیز می شود. در این میان، نقش معلم به عنوان یکی از مهم ترین عوامل انسانی نظام آموزشی، نقشی چندبعدی و تأثیرگذار است. معلم نه تنها به عنوان انتقال دهنده دانش عمل می کند، بلکه منبع اصلی حمایت عاطفی، الگوی رفتاری، و تقویت کننده ی خودپنداره دانش آموزان نیز محسوب می شود. در دوره ابتدایی، کودکان با تغییرات شناختی و هیجانی بسیاری روبه رو هستند؛ آنان از محیط امن خانواده وارد محیط مدرسه می شوند و نیاز شدیدی به حس امنیت، پذیرش و تعلق دارند. اگر در این مرحله حساس، معلم بتواند از طریق رفتارهای حمایتگرانه — مانند درک هیجان های دانش آموز، تشویق مداوم، گوش دادن فعال، و ایجاد فضای دوستانه — به نیازهای عاطفی آنان پاسخ دهد، این امر نه تنها باعث افزایش انگیزش درونی می شود، بلکه به مدیریت بهتر استرس، افزایش تعامل اجتماعی و پرورش تفکر انتقادی نیز می انجامد. از منظر روانشناسی تربیتی، حمایت معلم یکی از مؤلفه های اساسی در نظریه های یادگیری اجتماعی و انگیزشی است. مطالعات متعددی (مانند پژوهش های Deci & Ryan، ۲۰۰۰؛ Pianta، ۲۰۱۵) نشان داده اند که رابطه مثبت و حمایتگرانه بین معلم و دانش آموز می تواند میزان اضطراب تحصیلی را کاهش داده، احساس تعلق اجتماعی را افزایش داده و عملکرد تحصیلی را بهبود بخشد. از سوی دیگر، معلمانی که فضای سلطه جو یا بی تفاوتی در کلاس ایجاد می کنند، ممکن است به افزایش استرس، کناره گیری اجتماعی و کاهش مشارکت فکری دانش آموزان منجر شوند. مدیریت استرس مهارتی است که در سنین پایین پایه گذاری می شود. دانش آموزانی که از حمایت کافی برخوردارند، معمولاً در برابر ناکامی ها مقاوم تر بوده و راهکارهای سازنده تری برای مقابله با فشارهای روانی به کار می برند. در مقابل، فقدان حمایت معلم می تواند به احساس تنهایی، اضطراب، و افت عملکرد منجر شود. همچنین، حضور اجتماعی — که به احساس تعلق، تعامل و مشارکت فعال در جمع اشاره دارد — نیز به شدت از کیفیت رابطه با معلم تأثیر می پذیرد.

علاوه بر این، یکی از اهداف کلیدی آموزش در قرن بیست و یکم، پرورش تفکر انتقادی در دانش‌آموزان است؛ یعنی توانایی تحلیل، استدلال و قضاوت آگاهانه در برابر اطلاعات. ایجاد چنین توانمندی‌هایی مستلزم محیطی است که در آن دانش‌آموزان احساس امنیت فکری، آزادی ابراز عقیده و احترام متقابل داشته باشند؛ ویژگی‌هایی که بدون وجود معلمی حمایتگر و تعامل‌گرا به‌سختی محقق می‌شود.

با توجه به اهمیت فوق، بررسی پیوند بین حمایت معلم و متغیرهای روانی-اجتماعی یادشده اهمیت ویژه‌ای می‌یابد. تاکنون بیشتر پژوهش‌ها در زمینه عوامل تحصیلی یا انگیزشی انجام شده است و کمتر مطالعه‌ای به بررسی همزمان تأثیر حمایت معلم بر مدیریت استرس، حضور اجتماعی و تفکر انتقادی در میان دانش‌آموزان ابتدایی، به‌ویژه در بستر فرهنگی و اجتماعی خاص مناطق ایران، پرداخته است. شهر کوهدشت به‌عنوان یکی از شهرستان‌های استان لرستان با ویژگی‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی منحصربه‌فرد، می‌تواند زمینه مناسبی برای بررسی این روابط باشد. در این منطقه، ارتباطات عاطفی، احترام به معلم و نقش تربیتی او در زندگی کودکان اهمیتی دوچندان دارد. بنابراین، انجام این پژوهش می‌تواند تصویری روشن از میزان بهره‌مندی دانش‌آموزان از حمایت‌های عاطفی و آموزشی معلمان ارائه دهد و نشان دهد چنین حمایتی تا چه اندازه بر کاهش استرس، ارتقای حضور اجتماعی و تقویت تفکر انتقادی آنان مؤثر است. در مجموع، مسئله اصلی پژوهش حاضر آن است که: آیا شناسایی تأثیر تعهد حرفه‌ای بر موفقیت شغلی و حضور اجتماعی آنان در مدارس شهر کوهدشت منجر شود؟ و در صورت وجود چنین ارتباطی، میزان و جهت این تأثیر چگونه است؟

بخش اول: اهداف پژوهش

هدف کلی

شناسایی تاثیر تعهد حرفه ای بر موفقیت شغلی و حضور اجتماعی دانش آموزان ابتدایی شهر کوهدشت

اهداف ویژه

۱. شناسایی تاثیر تعهد حرفه ای بر موفقیت شغلی
۲. شناسایی تاثیر تعهد حرفه ای بر حضور اجتماعی
۳. -شناسایی تاثیر موفقیت شغلی و حضور اجتماعی

بخش دوم: فرضیه ها پژوهش

بین تعهد حرفه ای بر موفقیت شغلی و حضور اجتماعی دانش آموزان ابتدایی شهر کوهدشت رابطه معناداری وجود دارد.

اهداف ویژه:

- بین تعهد حرفه ای بر موفقیت شغلی رابطه معناداری وجود دارد.
- بین تعهد حرفه ای بر حضور اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.
- بین موفقیت شغلی و حضور اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

بخش سوم: روش پژوهش

این تحقیق به این دلیل کاربردی است که از نتایج طرح برای بهبود عملکرد مدارس استفاده می شود. و به این دلیل توصیفی است که مطالعه وضعیت موجود شهر کوهدشت مد نظر است.

و از آن جهت که درصدد مشخص کردن روابط بین متغیرها است. پژوهش از نوع همبستگی می‌باشد. حال چون به بررسی تاثیر این روابط می‌پردازد از نوع معادلات ساختاری است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزارهای SPSS و Smart PLS استفاده می‌شود.

بخش چهارم: جامعه و نمونه

جامعه این پژوهش شامل: دانش آموزان مقطع ابتدایی شهر کوه‌دشت که تعداد آنها طبق گزارش آموزش و پرورش قسمت انفورماتیک، ۱۷۲۶ نفر است که ۴۱۰ نفر آنها مرد و ۱۳۱۶ نفر آنها زن هستند. نمونه گیری با توجه با جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) به تعداد ۳۱۳ نفر به روش طبقه ای نسبی انتخاب می‌شوند.

بخش پنجم: روش تجزیه و تحلیل داده ها

در این پژوهش جهت نشان دادن برخی مشخصات آزمودنی‌ها و همچنین برای انجام تحلیل‌های مقدماتی میانگین، انحراف معیار همبستگی و غیره از آمار توصیفی استفاده شد. سپس برای انجام تحلیل‌های پیچیده‌تر از آمار استنباطی استفاده گردید، به این ترتیب برای ارزیابی برازندگی الگوی پیشنهادی بررسی روابط متغیرها از الگویابی معادلات ساختاری PLS استفاده شد. تمامی تحلیل‌ها از طریق نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ و Smart PLS استفاده شد.

بخش ششم: یافته های پژوهش

فرضیه اول: بین سبک های یادگیری و حضور اجتماعی دانش آموزان متوسطه اول شهر خرم آباد رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

فرضیه یک در حالت ضریب مسیر

متغیر مستقل	متغیر وابسته	نوع فرضیه	ضریب مسیر	آماره t	نتیجه آزمون
سبک های یادگیری	مدیریت دانش	اصلی	۰/۹۶۲	۹۹/۲۸۸	پذیرش فرضیه

براساس نتایج جدول فوق، با توجه به اینکه مقدار آماره‌ی t (۹۹/۲۸۸) بزرگتر از ۲/۵۸ است، می‌توان نتیجه گرفت که در سطح اطمینان ۹۹٪ این رابطه معنادار می‌باشد. از سوی دیگر ضریب مسیر محاسبه شده برابر با ۰/۶۶۱ و مثبت می‌باشد. از این‌رو در سطح اطمینان ۹۹٪ می‌توان گفت که سبک‌های یادگیری بر حضور اجتماعی دانش‌تأثیر مثبت و معناداری دارد و حمایت معلم می‌تواند ۰/۹۶۲ از تغییرات متغیر حضور اجتماعی معلمان را تبیین نماید.

پیشنهادهات

تقویت نقش سبک‌های یادگیری در برنامه‌های ضمن خدمت: سازمان آموزش و پرورش شهر خرم‌آباد و استان لرستان می‌توانند دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت را با محوریت «مهارت‌های ارتباطی و حمایت عاطفی در کلاس درس» برای معلمان متوسطه اول برگزار کنند تا آن‌ها بتوانند روابط گرم‌تر و پذیراتری با دانش‌آموزان ایجاد کنند.

طراحی محیط‌های کلاسی مشارکتی و امن:

معلمان می‌توانند با ایجاد فضایی دموکراتیک در کلاس‌مانند گروه‌های کوچک یادگیری، فرصت دادن به بیان آزاد نظرات، و تشویق همکاری به جای رقابتزمنه حضور اجتماعی فعال و افزایش حس تعلق دانش‌آموزان را فراهم کنند .

استفاده از راهبردهای شناسایی دانش‌آموزان در معرض خطر اجتماعی: مشاوران مدارس می‌توانند با همکاری معلمان، دانش‌آموزانی که کمتر در فعالیت‌های گروهی شرکت می‌کنند یا احساس تعلق کمتری دارند را شناسایی و با برنامه‌های حمایتی فردی یا گروهی، آن‌ها را درگیر محیط مدرسه کنند .

تقویت همکاری مدرسه و خانواده:

برگزاری جلسات منظم با والدین برای آگاهی بخشی درباره اهمیت حمایت عاطفی و ارتباط مثبت با فرزندان هم در خانه و هم در مدرسه می تواند به تقویت حس امنیت و تعلق دانش آموز کمک کند .

منابع و مآخذ

الف) منابع فارسی

- ستوده، ع؛ و شهریاری، و. اثربخشی آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی بر سلامت روانی و شادکامی معلولین. اولین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی و علوم رفتاری. ۱۳۹۸.
- الوانی اصل، م. مقایسه سازگاری فردی و اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و غیرشاهد هدایت شده به اولویت‌های پنج‌گانه طبق برنامه هدایت تحصیلی. طرح پژوهشی اجرا شده با همکاری اداره کل بنیاد شهید انقلاب اسلامی خوزستان. ۱۳۹۲.
- صادقی، س. بیرانوند، ا. نظریه مشاوره و روان‌شناختی درمانی. تهران: مرکز نشر دانشگاهی. ۱۳۹۳.
- محمدی، ف. بهزیستی روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن، پایان‌نامه دکتری روان‌شناسی بالینی، دانشکده روان‌شناسی بالینی تهران. ۱۳۹۵.
- فرح بخش، م. رابطه نارسایی هیجانی با اضطراب افسردگی، درماندگی روان‌شناختی و بهزیستی روان‌شناختی. فصلنامه علمی و پژوهشی دانشگاه تبریز. سال سوم. شماره ۱۰. ۱۳۹۶.
- جوانبخش، ر. بررسی رابطه بین خوش‌بینی اسلامی، خوش‌بینی آموخته شده سلیگمن و امنیت روانی. مجله روان‌شناسی و دین، سال چهارم، ص ۷۵-۱۰۲. ۱۳۸۵.
- برخورداری، م؛ و غباری بناب، ب. ساخت و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس مثبت‌نگری. طرح پژوهشی، دانشگاه تهران، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی. ۱۳۹۸.
- لشنی، س. تاثیر آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی بر خلاقیت دانش‌آموزان دختر سال اول دبیرستان. مقاله فارسی، ۱(۴)، ۱۷-۱. ۱۳۹۹.

ب) منابع لاتین

- Ryff, G. W. Ross, J. M. (۲۰۱۱). *Personal religious orientation and prejudice, Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.۵, ۴۳۲-۴۴۳.
- Nicholls, C. (۲۰۱۸). "Kreativitet och kritiskt tandande.Redskap for framtids beredskap " [Creativity and critical thinking. Tools for preparedness for the future]. In Krut, ۵۳, ۶۱-۷۴.
- Chow LK.(۲۰۱۷). *Still happy after all these years: Research frontiers on subjective well-being inLater Life. J Gerontol Soc Sci* ۲۰۱۰; ۶۵ (۳): ۳۳۱-۹.
- George G. (۲۰۲۰). *Spirituality and Depression: A Look at the Evidence, Southern Medical Journal*, Vol. ۱۰۰, Iss.۷, ۷۳۷-۷۳۹.
- Lyubomirsky D.G. (۲۰۲۱).*The funds, friends, and faith of happy people. American Psychologist*, ۵۵, ۵۶-۵۷.
- Bolier, N., & Strack, F. (۲۰۲۱). *Evaluating one's life: A judgment model of subjective well-being. In F. Strack, M. Argyle and N. Schwarz (Eds.). Subjective Well-Being: An Interdisciplinary Perspective. Oxford: Pergamon Press.*